

PAIXTU

TERRITORIS ON ES PARLA

El paixtu és una llengua parlada a l'Orient mitjà, concretament a quasi tot l'Afganistan i en algunes regions de la banda occidental del Pakistan. També trobem parlants de paixtu a les províncies d'Iran de Jorasan i Tayikistan. Paixtu significa 'llengua persa' en antic persa. A l'Afganistan gairebé tota la població el parla i al Pakistan es calcula que un 50% de la població el té com a llengua materna (14 milions) i un 20% com a segona llengua (10 milions).

DIVERSITAT INTERNA/ VARIACIÓ GEOGRÀFICA

El paixtu es parla en un territori extens, per això la variació dialectal és alta. Les diferències entre les varietats depenen del grup al qual pertanyen i de la distància. Així, determinats dialectes no permeten la intercomprensió amb els altres. Hi ha, de fet, dues llengües estàndard, basades en dos dialectes diferents, el del Pakistan i el de Afganistan. A grans trets, podem classificar el paixtu en tres grups dialectals: paixtu nord, paixtu sud i paixtu central.

NOMBRE APROXIMAT DE PARLANTS AL MÓN

Té aproximadament uns 40 milions de parlants al món.

ESTATUS JURÍDIC I DE FACTO

Material elaborat per Linguapax amb el suport de:

Ajuntament
de Barcelona

Diputació
de Barcelona

L'estatus jurídic del paixtu és positiu per al seu manteniment i desenvolupament, tot i que rep diferents tractaments en els diferents estats on es parla. A l'Afganistan és la llengua nacional des de 1936 com estableix la Constitució, juntament amb el farsi. Al Pakistan, en canvi, només és una llengua regional i no té reconeixement a nivell estatal, sinó que la llengua oficial és l'urdú. Juntament amb el farsi serveix de llengua de comunicació amb l'administració per a altres comunitats lingüístiques.

FILIACIÓ

Família indoeuropea – indoirànica – irànica – grup est. Algunes llengües properes al paixtu són el parachi o el roshari.

ESTATUS oralitat / escriptura

El paixtu és una llengua escrita des del segle XVI. L'alfabet que s'utilitza és una variant de l'alfabet persa, que alhora deriva de l'alfabet àrab. Està format per 44 lletres i 4 diacrítics. Una diferència remarcable entre el nostre alfabet i l'alfabet àrab és el fet que en aquest darrer les vocals no s'escriuen, si no que s'utilitzen uns diacrítics en cas que sigui necessari marcar-les, i s'escriu d'esquerra a dreta. El nom del paixtu en aquest alfabet s'escriu de la següent manera: پښتو

TRETS FORMALS BÀSICS

Fonètica

1. El paixtu no té les vocals *e* i *o* *obertes* de *por* o *mel*. Això fa que els parlants de paixtu sovint les pronunciïn tancades.
2. Algunes consonants també són diferents en paixtu i en català. Aquesta llengua per exemple no té els sons de la <ll> o de la <ny>. Això fa que els parlants les

aproximin a les vocals més properes: *l* i *n*. Per exemple, diuen *lapis* en lloc de *llapis* o *lop* en lloc de *llop*. El paixtu també té unes consonants, anomenades retroflexes, que en català no tenim.

3. En català les oclusives *b, d, g* es pronuncien diferent en determinades posicions a la paraula. Per exemple, a *dedins* no es pronuncien igual les dues /d/. Com que això no ocorre en paixtu, els parlants les solen pronunciar ambdues com la primera <d>.
4. Sovint els parlants de paixtu canvien algunes consonants del català. Així, canvien la 'g' de *gespa*, per una /dʒ/, com la de *fetge*.

Morfologia i sintaxi

1. Tot i que el paixtu també té gènere masculí i femení, no sempre coincideix amb el gènere en català. Això fa que sovint els parlants de paixtu confonguin el gènere d'algunes paraules i s'equivoquin en les concordances. Exemple: *Els dents blancs* o *Molt por*.
2. En paixtu no trobem els equivalents als pronoms febles *en* i *hi*. Això fa que tinguin problemes en la distribució i utilització d'aquests dos pronoms. Exemple: *Vols?* en lloc de *En vols?*
3. El sistema verbal també és força diferent al del català. Tant la conjugació dels verbs com els temps verbals difereixen en ambdues llengües. A més, en paixtu els verbs es conjuguen diferent a la tercera persona (ell, ella) segons si aquesta és femenina o masculina.
4. L'ordre bàsic de les paraules en paixtu és primer el subjecte, seguit del complement, i el verb al final (SOV). El català, en canvi, té el verb en segona posició (SVO). Això fa que els parlants de paixtu puguin alterar l'ordre normal en català.

5. En paixtu només hi ha un verb per als dos verbs catalans *ser* i *estar*. Això fa que sovint confonguin els usos d'aquests dos verbs. *La casa està grossa* en lloc de *La casa és grossa*.

LLENGUA I INTERACCIÓ SOCIAL

hola	salaam	bona tarda	wradz mo pa khey
contestació a "hola"	as-salaam aleykum	bona nit	shpa mo pa khey
com estàs?	ta sange yee?	gràcies	mannana
molt bé i tu?	za kha yamm, mannana, ta sanga ye?	de res	har kala rasha
bon dia	sahr pikhey	per favor	loftan
perdona	zeh mutaasif	sí	ha
benvingut	yum	no	yah

LÈXIC

Termes de parentiu

En paixtu i en català no s'anomenen ni es categoritzen de la mateixa manera alguns termes de parentiu. Així, per exemple, a diferència del que passa en català 'fill' i 'filla'

Material elaborat per Linguapax amb el suport de:

Ajuntament
de Barcelona

Diputació
de Barcelona

s'anomenen amb mots que tenen arrels diferents, igual que 'avi' i 'àvia'.

fill	zewy	avi	neykh
filla	lawr	àvia	naa

Sistema numeral

1	sifer	4	dre	7	shpazh	10	nahe
2	yow	5	chalor	8	oova	20	shal
3	dwa	6	pinja	9	ata	100	sal

Expressió del temps

En paixtu trobem tres maneres diferents d'anomenar els mesos de l'any: segons el calendari solar islàmic, segons el calendari gregorià (de recent introducció) o segons el calendari lunar islàmic. Són els dos primers els que s'utilitzen normalment, i el calendari solar islàmic l'oficial. Aquest calendari és una mica diferent que el del català, i no hi ha un equivalent mes per mes. *Woray*, per exemple, comprèn dies dels nostres març i abril. Els termes utilitzats fan referència als signes del zodíac. A continuació reproduïm els dos sistemes.

calendari gregorià

calendari lunar islàmic

gener	janwari	juliol	julaay	març-abril	marghumay	setembre-octubre	zmaray
febrer	februri	agost	agast	abril-maig	selwaga	octubre-novembre	wafay
març	maarch	setembre	sitamber	maig-juny	wooray	novembre-desembre	tala
abril	april	octubre	oktuber	juny-juliol	ghowayay	desembre-gener	larrm
maig	me	novembre	nawamber	juliol-agost	ghbarghole	gener-febrer	leeuda
juny	jun	desembre	disamber	agost-setembre	ghangaskh	febrer-març	marghumay

Els dies de la setmana en paixtu són els següents:

dilluns	gul	divendres	jumma
dimarts	nehi	dissabte	khali
dimecres	shoro	diumenge	itwar
dijous	ziarat		

ESTATUS CULTURAL DE LA LLENGUA

El poble paixtu ha conservat la seva identitat cultural i lingüística al llarg del temps, com ara la llengua, la vestimenta o la música. La seva tradició cultural és antiga: les primeres troballes escrites són poemes que daten del segle VIII. La poesia és de fet un fenomen important entre els homes, i és comú que els homes paixtus es reunixin per escoltar recitals de poesia. Des que és llengua oficial d'Afganistan (1936), el paixtu gaudeix de prestigi social. És la llengua de les administracions, de l'ensenyament i dels mitjans de comunicació. Trobem nombroses publicacions de temàtica molt variada en paixtu: novel·la, revistes diverses, producció científica, etc.

RECURSOS SOBRE LA LLENGUA DISPONIBLES A BARCELONA

- Associació pels drets humans a L'Afganistan. - <http://www.asdhaong.org/>
- Hawca. Associació afganesa. -
- Associació cultural afganesos i catalans. - <https://www.wikkiweb.com/bashir.es>
- Associació de dones pakistaneses. - <http://www.acesop.cat/>
- Associació de treballadors pakistanesos. – (facebook)

Bibliografia

<http://www.omniglot.com/>

Material elaborat per Linguapax amb el suport de:

Ajuntament
de Barcelona

Diputació
de Barcelona

<https://www.ethnologue.com/>

David, B. A. (2013). *Descriptive grammar of Pashto and its dialects.* De Gruyter.

Material elaborat per Linguapax amb el suport de:

Ajuntament
de Barcelona

Diputació
de Barcelona